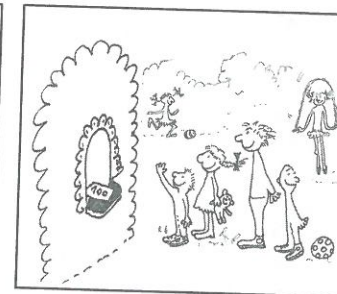
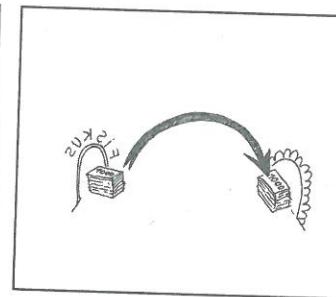

W tym rozdziale

- ▲ Formy wynagrodzeń
- ▲ Ile zarabiam? Wynagrodzenie brutto i netto
- ▲ Składki i podatek dochodowy
- ▲ Rozliczenie z fiskusem
- ▲ Klin podatkowy

Zwróć uwagę na zagadnienia:

- ▲ Jak są formy wynagrodzeń?
- ▲ Jak obliczyć wynagrodzenie brutto i netto?
- ▲ Jak wypełnić zeznanie podatkowe?

Ile mojej pensji jest moje

...i dlaczego tak mało?

14

Wyobraź sobie ten dzień. Właśnie trzymasz w ręce (bądź oglądasz na swoim koncie internetowym) pierwszą wypłatę. Dla większości ludzi jest to ważny moment w życiu. Od dzisiaj stajesz na nogi. Miejmy nadzieję, że kwota będzie cię satysfakcjonować. Jeśli nie – nie przejmuj się, to dopiero początek kariery zawodowej, więc zarobki prawie na pewno z czasem pójdą w górę. Ale spójrzmy jeszcze raz na tę wypłatę. Skąd się wzięła? W jaki sposób została naliczona? Ile tej pensji „zabrało” państwo? W tym rozdziale postaramy się przybliżyć różne formy wynagrodzenia i wyjaśnić, w jaki sposób rozliczać się z urzędem skarbowym, potocznie zwanym fiskusem.

Formy wynagrodzeń

Za co będzie płacić ci pracodawca i w jaki sposób? Czy dostaniesz stałą pensję co miesiąc, czy też zarobki zależą od zakresu twojej pracy oraz jej jakości? A może będziesz partycypował w dochodach firmy? Sposób, w który będziesz wynagradzany, zależy od tego, na co zgodziłeś się, podpisując umowę o pracę.

Podstawowe formy zatrudnienia, ich wady i zalety opisano na następnej stronie.

Wynagrodzenie zależy od wydajności pracownika

Czasowa	Wynagrodzenie ustalane jest w zależności od przepracowanego czasu. Najczęściej stosuje się je dla czynności niedających się mierzyć. Dominują wynagrodzenia miesięczne i godzinowe.	Zalety: Jest wygodna i jasna dla pracownika, łatwa do wyliczenia, a więc „tania” w obsłudze.
Premiowa	To swego rodzaju uzupełnienie formy czasowej. Osoba pracująca w tym systemie jest nagradzana za osiągnięcie konkretnych celów, jak np. poprawa określonych parametrów technicznych czy ekonomicznych, odnoszących się do ilościowych i jakościowych wyników pracy. Premia mobilizuje zatem do efektywnej pracy i jest nagrodą.	Wady: Ma mały wpływ na motywowanie pracownika, szczególnie w zakresie jakości i wydajności pracy.
Akordowa	Zależy wyłącznie od pracy wykonanej w określonej jednostce czasu, a więc od wydajności pracownika. Wyróżniamy systemy, w których wynagrodzenie za każdą wytworzoną jednostkę produktu jest takie samo (akord czysty) lub rośnie wraz z przekroczeniem normy jednostek (progresywny), także zależy od jednostek wytworzonych przez cały zespół (zespołowy).	Zalety: Zachęca do zwiększenia wydajności, jest dobrym uzupełnieniem wynagrodzenia czasowego.
Prowizyjna	Wynagrodzeniem jest procent od zrealizowanej transakcji. Może się składać z części stałej oraz ruchomej, zależnej od efektów pracy, np. zrealizowania określonej minimalnej liczby transakcji.	Wady: W niektórych przypadkach niezbyt jasny system naliczania może prowadzić do konfliktów, niepewność co do zarobków może negatywnie wpłynąć na komfort pracy.
		Zalety: Pracodawca wie, za co płaci, motywuje do jak najwyższej wydajności pracowników, nagradzana jest dobra praca.
		Wady: Atmosfera rywalizacji pomiędzy pracownikami może prowadzić do napięć, utrudniając współpracę. Większa produkcja może dokonywać się kosztem jakości.
		Zalety: Skutkuje wysoką skutecznością w motywowaniu pracowników.
		Wady: Łączy się z ryzykiem, że pracownik skupi się jedynie na działalności objętej prowizją.

Ile zarabiam? Wynagrodzenie brutto i netto

Kiedy już znajdziesz pracę, najważniejszym pytaniem będzie, ile zarobisz. Dobre wieści są takie, że w Polsce zarabiamy coraz więcej. Od 1995 r. średnia płaca wzrosła prawie pięciokrotnie. Nie oznacza to, że staliśmy się 5 razy bogatsi – pamiętaj, że koszty utrzymania stale rosną. W grudniu 2011 r. średnie miesięczne wynagrodzenie brutto przekroczyło 4000 zł. To, ile ty będziesz zarabiał, zależy od twoich kompetencji i doświadczenia.

Wynagrodzenie za pracę (w zależności od formy) może składać się z różnych komponentów. Podstawowym i stałym składnikiem jest pensja

14-1 Wysokość składek na ubezpieczenia społeczne płaconych przez pracodawców i pracowników

Składki płacone przez pracodawcę		Składki płacone przez pracownika	
Ubezpieczenia emerytalne	9,76%	Ubezpieczenia emerytalne	9,76%
Ubezpieczenia rentowe	6,50%	Ubezpieczenia rentowe	1,5%
Ubezpieczenia wypadkowe	od 0,67% do 3,33%	Ubezpieczenie chorobowe	2,45%
Składka na Fundusz Pracy	2,45%		
Składka na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	0,10%		

zasadnicza. Do tego można otrzymywać różne dodatki: funkcyjny (np. za pracę na stanowisku kierowniczym); za szczególne warunki pracy (np. hałas czy podwyższone ryzyko); stażowy (za usługę lat) czy za posiadanie szczególnych kwalifikacji. Odrębnym rodzajem wynagrodzenia dodatkowego są premie i nagrody. Najważniejszą natomiast kwestią jest to, czy określona suma wynagrodzenia jest kwotą **netto** czy **brutto**. Co to znaczy?

Składki i podatek dochodowy

Pracując, zarabiamy nie tylko na siebie, ale również na innych. Dlatego część naszej pensji

jest potrącana na podatek i składki. Tabela 14-1 przedstawia wysokość składek. Część z nich opłaca pracownik, część – pracodawca.

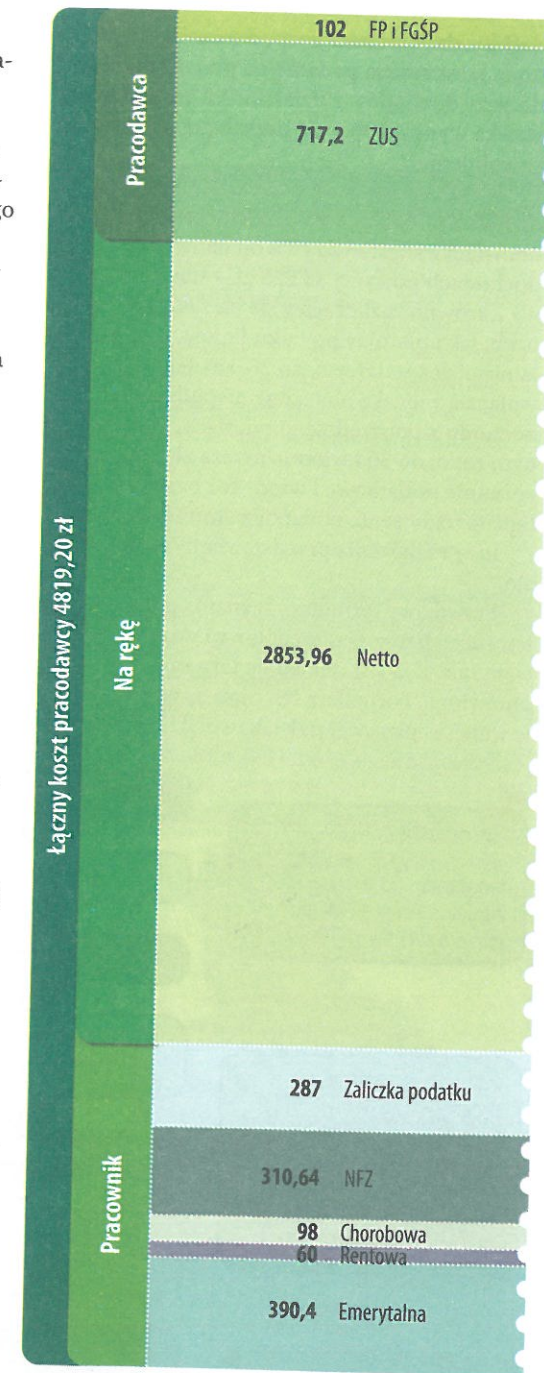
Oprócz wymienionych w tabeli składek naliczana jest również zaliczka na podatek dochodowy. Jeśli wydaje ci się to bardzo skomplikowane, nie przejmuj się! Nie musisz liczyć tego sam. Aby pomóc ci zrozumieć, w jaki sposób to działa, skorzystaliśmy z dostępnego w Internecie kalkulatora wynagrodzeń i wyliczyliśmy kwoty dla pensji 4000 zł brutto.

Zwróć uwagę, że część składek pokrywana jest przez pracownika, część natomiast przez pracodawcę. Przeanalizujmy to jeszcze raz: przy pensji 4000 zł koszt dla pracodawcy wynosi 4819,20 zł, 2853,96 zł wędruje do kieszeni pracownika, a reszta – 1965,24 zł do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Narodowego Funduszu Zdrowia. Zastanówmy się teraz, czy z faktu, że część tych składek jest opłacana przez przedsiębiorcę wynika coś dobrego dla pracownika. Innymi słowy, jaka jest korzyść z tego, że niektórymi kosztami pracy obarcza się pracodawcę zamiast pracownika? Żadna!

Dla pracodawcy liczy się tak naprawdę tylko wysokość tego słupka, a więc 4819,20 zł. To, ile z tej kwoty trafi do kieszeni pracownika, a ile do państwa ma znaczenie dla pracobiorcy, nie dla pracodawcy. Czy gdyby składkę ZUS opłacał w całości pracodawca, to coś by się zmieniło? Nie. Pracownik dostałby po prostu odpowiednio mniej „na rękę”. Kiedy w 2012 r. podnoszono składkę rentową, dokonano tego po stronie pracodawcy, by nie ucierpieli pracownicy. Pamiętaj jednak, że nie ma obiadu za darmo; za wyższą składkę zapłacą w ostatecznym rachunku także pracujący – po prostu niższe będą podwyżki płac w przyszłości.

Rozliczenie z fiskusem

Mało kto lubi płacić podatki, jednak to one finansują działalność państwa i we współczesnym świecie trudno się bez nich obejść. Podatek dochodowy od osób fizycznych, zwany popularnie PIT-em, płacą wszystkie osoby osiągające dochody. W 2012 r. podatku dochodowego nie płacili rolnicy, ale przygotowywano się wtedy do jego wprowadzenia. Większość podatników płaci podatek na zasadach ogólnych i dlatego dokładniej je omówimy. Ponadto PIT może

jeszcze przybrać formę karty podatkowej (stała kwota co miesiąc, dotyczyć to może drobnego rzemiosła i usług), ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych (płacą go małe firmy w wybranych branżach) oraz liniowego po-

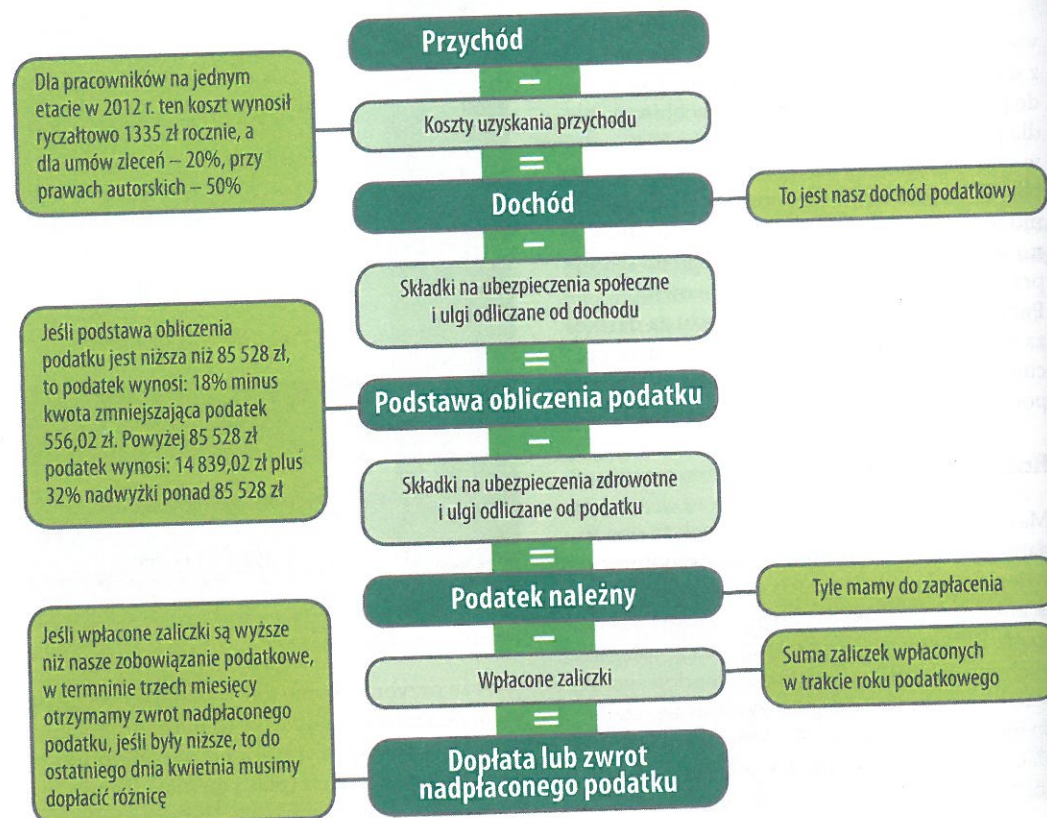
datku z działalności gospodarczej (przypomina konstrukcją podatek od przedsiębiorstw, dotyczy dochodów z działalności gospodarczej, stawka wynosi 19% i nie przysługują żadne ulgi i zwolnienia).

W 2012 r. dochody poniżej 3091 zł zwolnione były z podatku, a po przekroczeniu tej kwoty obowiązywała stawka 18% od nadwyżki, a przy dochodach powyżej 85 528 zł – stawka 32%.

Zarówno rozliczający się na zasadach ogólnych, jak i płatnicy podatku liniowego z działalności gospodarczej, do 20. każdego miesiąca wpłacają zaliczkę obliczoną na podstawie dochodu z poprzedniego miesiąca. W następnym roku, do 30 kwietnia muszą złożyć roczne zeznanie podatkowe i wtedy też następuje ostateczne rozliczenie podatku za miniony rok.

Ideę rozliczenia przedstawiamy na schemacie.

Prawdziwy formularz zaznania podatkowego jest nieco bardziej szczegółowy i skomplikowany, ale idea jest dokładnie taka sama, jak tu omówiona. Formularz ten możesz wypełniać w wersji papierowej (tak jak twoi dziadkowie),

lub skorzystać z licznych programów komputerowych do wypełnienia zeznań (tak jak twoi rodzice), możesz też wejść na stronę Ministerstwa Finansów i rozliczyć się on-line. Warto korzystać z elektronicznych wersji formularzy, bo ograniczają one prawdopodobieństwo popełnienia błędów: nie akceptują sprzecznych danych i „podpowiadają”, co należy wpisać, a ponadto odsyłają do stosownych przepisów. Wypełnienie rocznego zaznania podatkowego wcale nie musi być ciężką pracą. Warto, by rodzina zrobiła to wspólnie – domownicy dowiedzą się wtedy, jakie były ich dochody i ile rodzina zapłaciła podatków.

Klin podatkowy

Różnica między kosztami pracy a wynagrodzeniem netto pracownika to tak zwany **klin podatkowy**. Ta nazwa jest nieco myląca, bo głównym składnikiem tego klina nie jest podatek dochodowy, ale składki na ubezpieczenia społeczne. Im wyższy klin, tym większe kłopoty na rynku pracy. Jak pamiętasz z rozdziału 3., popyt i podaż reagują na cenę. Klin podatkowy powoduje, że wynagrodzenie netto jest niższe niż koszty pracy. Niższe wynagrodzenie odbiera zapał do poszukiwania i podejmowania pracy, wyższe zaś koszty pracy zniechęcają firmy do powiększania zatrudnienia. Ponieważ praca, z powodu klina podatkowego, jest droga, zastępują ją maszynami albo zatrudniają pracowników na czarno. W 2009 r. wysokość klina podatkowego dla osoby o średnich zarobkach wynosiła w Polsce 34%. Rekordzistką wśród krajów rozwiniętych była Belgia, gdzie klin wynosił ponad 55%. Tak więc klin podatkowy w Polsce nie jest bardzo wysoki na tle innych krajów rozwiniętych. Jest on jednak istotną barierą ograniczającą wzrost legalnego zatrudnienia. Szacuje się, że w Unii Europejskiej zwiększenie klina

podatkowego o 1 punkt procentowy powoduje spadek legalnego zatrudnienia o 0,5%.

Czy wiesz?

Wynagrodzenie brutto to suma **wynagrodzenia netto** i obowiązkowych potrąceń ustawowych, czyli podatku dochodowego oraz składek ubezpieczeniowych.

Składki na **ubezpieczenia emerytalne, chorobowe i rentowe** są płacone zarówno przez pracownika, jak i pracodawcę. Ponadto pracodawca pokrywa **ubezpieczenie wypadkowe** oraz składkę na **Fundusz Pracy** i **Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych**.

Z ekonomicznego punktu widzenia praktycznie nie ma znaczenia, czy obowiązkowe składki opłaca pracownik czy pracodawca.

Nasze zarobki są również pomniejszone o **podatek dochodowy**. Większość podatników rozlicza się na **zasadach ogólnych**. Są też inne metody rozliczania: **karta podatkowa**, **ryczałt od przychodów ewidencjonowanych** oraz **liniowy podatek od działalności gospodarczej**.

W 2012 r. dochody **poniżej 3091 zł** były zwolnione z podatku, powyżej – obowiązywała stawka **18%**, natomiast po przekroczeniu **85 528 zł** – stawka **32%**.

